

İlköğretim Düzeyindeki Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Öğretmen ve Okul Yöneticisi Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi¹

Evaluation of Primary School Levels Elective Lessons Evaluation Criterias to Teachers and School Managers

Murat Tuncer²
Aytaç Özü³

Özet

Seçmeli dersler ortaokul seviyesinden başlayarak lisede ve üniversitede devam etmektedir. Bu derslerin özgürce seçimi ve verimli işlenmesi çok önemlidir. Uzman personel eksikliği, derslerin sürekli olarak değişmesi, araç-gereç sıkıntısı gibi nedenler seçmeli derslere yüklenen misyonun yerine getirilip getirilmediği gibi bir soruyu akla getirmektedir. Araştırma bu problem durumundan yola çıkılarak planlanmış, seçmeli derslere ilişkin bazı boyutlar öğretmen ve yönetici görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırma tarama modeline göre Elazığ ve Bingöl il merkezleri ve bu iki ilin bazı ilçelerin okullarında görev yapan 230 öğretmen ve 15 okul yöneticisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak Demirbaş (2008) tarafından geliştirilen "seçmeli derslerin seçim kriterlerinin belirlenmesi" anketi kullanılmıştır. Öğretmenlere ve yöneticilere göre okuldaki araç-gereç, mekân eksikliği seçmeli derslerin yürütülmesinde öncelikli sorundur. Öğretmenlerin okullarda seçmeli derslerin belirlenmesinde dikkate alınan faktörlere ilişkin görüşleri incelendiğinde; seçmeli derslerin belirlenmesinde birinci sırada "okulun imkânları" görüşü ağır basarken, yöneticilere göre bu "öğrenci istekleri" olarak belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunun branşı dışında seçmeli derslere girdiği belirlenmiştir. Öğretmenlik mesleği alan gerektiren bir meslek olduğuna göre seçmeli dersleri verebilecek ilgili alanlara göre öğretmen istihdamının bir an önce yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seçmeli Dersler, İlköğretim, Seçmeli derslerin seçimi, 4+4+4

Abstract

Elective lessons start with secondary schools and continue at high school and universities. It is very important that these courses are freely chosen and processed efficiently. The reasons such as lack of specialist staff, constant change of classes, equipment problems, etc., suggest that the mission loaded in elective courses is fulfilled. The research was planned from the point of view of this problem and some dimensions related to elective courses were evaluated according to the opinions of teachers and administrators. The research was conducted on 230 teachers and 15 school administrators working in Elazığ and Bingöl provincial centers and some of the districts of these provinces according to the survey model. As the data collection tool in the research, "Determination of selection criteria of elective courses" questionnaire developed by Demirbaş (2008) was used. According to the teachers and administrators, there is a priority problem in the execution of elective lessons in the school. When teachers' opinions on the factors taken into consideration in the selection of elective courses in schools are examined; While the elective courses are determined in the first place, the "possibilities of the school" is dominant, according to the administrators, it is stated as "student wants". It has also been determined that most of the teachers entered elective courses outside the branch. Teacher occupation is a required profession, so it is necessary to employ teacher as soon as possible according to the related fields that can give elective courses

Key words: Elective lessons, Primary school, Choice of elective lessons 4+4+4

¹ Bu makale Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde aytaç Özü tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Doç. Dr. Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, mtuncer@firat.edu.tr

³ Öğretmen

GİRİŞ

Bilindiği gibi eğitim, bireyde kendi yaşantısı yoluyla istendik yönde davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Bu değişme eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir (Demirbaş, 2008). Günümüzde birey davranışlarındaki değişiklikleri kalıcı hale getirebilmek, gelişmelere ayak uydurabilen, çağın beklentilerine cevap verebilen, araştıran, sorgulayan ve kendini gerçekleştirmiş ve özgüven duygusu gelişmiş bireyler yetiştirmek ancak kaliteli bir eğitimle mümkün olabilmektedir (Anıl, 2009, aktaran Çelen, Çevik ve Seferoğlu, 2011).

Eğitimin hareket noktalarından biri de her insanın kendine özgü kişiliğinin, yeteneklerinin ve ilgi alanlarının farklı olmasıdır. Aslantaş (2011:13) yeteneği; kişinin doğuştan getirdiği özelliklerin eğitim ve çevre etkisiyle geliştirilmiş kısmı olarak belirtmektedir. Yetenekler doğuştan olsa da eğitim sistemiyle bu yeteneklerin istenilen seviyeye getirilmesi mümkündür. Yetenekleri ve ilgi alanları farklı olan bireylerin, yeteneklerini ortaya çıkaracak, ilgi alanlarını karşılayacak programları okullarda uygulanabilir hale getirmek gerekir. Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde: “*Öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.*” Şeklinde belirtilip eğitimin önemine dikkat çekmekte ve hayattaki zorlukları aşabilecek bireyler yetiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1983).

Öğrencilere ilgi ve yeteneklerine uygun eğitimin verilmesiyle teknoloji bilim sanat adına çok büyük gelişmeler yaşanabilir. Okullarımızda zorunlu derslerin yanında seçmeli derslerin bulunması bu düşüncüyü desteklemektedir. Seçmeli derslerin öğrencileri hayata hazırladığı; ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmada faydalı olduğu kabul görmektedir. Buna yönelik olarak okullarda ders programlarının zorunlu ve seçmeli dersler olarak ikiye ayrıldığı gözlenmektedir. Bireylerin ilgi ve yeteneklerinin belirlendiği okul kademesi çoğunlukla ilköğretimdir. İlköğretimdeki bir öğrenciye uygun eğitim verilerek çok başarılı sonuçlar elde edilebilir. İhtiyaçlar belirlendikten sonra öğretimin yapılması öğretim kalitesini artırarak bireylerin bir üst öğrenime daha hazır olmaları sağlanır. İlköğretim kademesi eğitimin temel basamağı olup eğitim açısından bireylere temel beceri ve niteliklerin kazandırıldığı öğretim kademesidir. Bu kademedeki öğrencilerin yetenek ve ilgilerine göre yönlendirilmesi çok önemlidir. Ülkemiz açısından önemi düşünüldüğünde bu şekilde yetiştirilen bireyler; ülkesine ekonomik, siyasal, kültürel, anlamda katkı sağlayacaktır (Demirbaş, 2008).

Seçmeli ders, öğrencilerin öğretim programının zorunlu dersleri dışında kalan kendi isteklerine göre tercih yaptıkları ders yelpazesidir (Aslantaş, 2011:13). Seçmeli ders öğretim yılı başında okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri de dikkate alınarak öğretmenler kurulunca belirlenen notla değerlendirilmeyen derslerdir. Ancak öğrencinin hangi seçmeli dersi aldığı karne ve diğer resmî kayıtlarda belirtilir (Eyidoğan, 2009). Öğrenciler ilgi ve istekleri doğrultusunda okulun imkânları ve çevrenin ihtiyaç ve özelliklerine göre çizelgede belirtilen ders saatlerini geçmemek kaydıyla seçmeli derslerden seçerler. Bir önceki sınıfta aldığı dersin tamamlayıcısı olan dersi veya diğer derslerden herhangi birini seçip okuyabilirler (MEB, 2005). Üstelik Zorunlu dersler dışında öğrencinin alacağı dersleri seçme imkânı vermek günümüz demokrasi ve özgürlük anlayışına uygun bir yaklaşımdır. Genç ve Kalafat'ın (2006:11) belirttiği gibi, demokrasinin temel bileşenlerinden biri, farklılıkları hoşgörüyü karşılamaktır. Öğrenciye değişik alternatifler sunmak öğrencinin okula karşı olumlu tutumlar geliştirmesine de yardımcı olacaktır.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (TTKB) 80 sayılı kararı gereğince “Öğretmenler, atandıkları alanın "Aylık Karşılığı Okutacağı Derslere İlişkin Çizelge" sütununda yer alan dersleri, öncelikle atanmaya esas olan alan seçmeli dersleri olmak üzere eğitim kurumlarının tür ve dereceleri bakımından herhangi bir ayırım yapılmaksızın okuturlar” denilmektedir (Tebliğler Dergisi (TD), 2009). Seçmeli dersler, öğretim yılı başında okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri de dikkate alınarak “Seçmeli Dersler” bölümünden öğretmenler kurulunca belirlenir. Seçmeli derslere ait programların birbirine dayalı ve birbirini tamamlayıcı özellik taşıması nedeniyle sıralı olarak okutulması önerilir (TTKB, 2004). Korukcu (2011) seçmeli ders sisteminin kurum, öğretim elemanı, öğrenci ve diğer unsurlar da hesaba katılarak yapılacak müzakereler neticesinde yenilenmesi, kurumun

Tuncer, M. & Özüt, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

hedeflediği öğrenme çıktılarının elde edilmesi ve öğrencilerin beklentilerinin karşılanması açısından önemli görmektedir.

Öğrencilerin karşılaştıkları sorunların çözümünde ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda alacakları seçmeli dersler onlara esneklik sağladığı gibi, onları tatmin ederek mutlu olmalarına katkı sağlayacaktır. Ayrıca bireyleri çok yönlü yetiştirmek seçmeli derslerle mümkün olabilmektedir (Beauchamp, 1989, aktaran Demir ve Ok, 1996). Bu yönüyle seçmeli dersler, öğrencilerin alanları dışındaki gizil güçlerini tanımalarına ve sınamalarına da olanak verecektir ve bu aşamada öğrencilerin gerek özgüvenlerinin, gerekse yeteneklerinin gelişebilmesi için eğitim ortamlarının buna uygun olması gerekmektedir.

Seçmeli ders konusunda dünya üzerinde iki farklı uygulamanın olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamadır. Bu ülkede seçmeli dersler öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve geliştirici bir amaç taşımaktadır. İkinci tür uygulamaya özellikle Avrupa ülkelerinde rastlanmaktadır. Bazı ülkelerde seçmeli dersler toplumsal olarak sorunlu bazı alanlardaki derslerin verilmesinde kullanılmaktadır. Bu dersler ise genellikle din, tarih ve dil dersleridir (Taş, 2004).

Okutulmakta olan bazı seçmeli derslere ilişkin araştırmacılar tarafından çeşitli görüşler dile getirilmiştir. Bu derslerden medya okuryazarlığı dersine ilişkin olarak Kalan (2011) kitle iletişim araçlarının hayatımızdaki etkinliği küreselleşmenin de etkisiyle giderek arttığını vurgulamaktadır. Elma ve diğerleri (2009) bu tartışmaya kontrolsüz şekilde televizyon izlettirilen çocukların yorum yapma, muhakeme etme yeteneklerinin olumsuz etkilendiğini eklemektedir. Potter (1998) ve Thoman (2003) medya okuryazarlığının bir kategori değil, devamlı ve aralıksız bir bütün olduğunu ifade etmişlerdir.

Seçmeli dersler kapsamında okutulan bir diğer ders bilişim teknolojileridir. Sümbül ve Gül (2007) bu dersin amacı olarak yaşamı bir bütün olarak algılayabilen bireyler yetiştirmek olduğunu belirtmektedirler. Demirbaş (2008) yaptığı bir araştırmada ilköğretim okullarında en fazla okutulan seçmeli dersin Bilişim Teknolojileri dersi olduğunu belirlemiştir. Bu sonuç bilgisayar dersinin teknolojiyi kullanmasından kaynaklanabileceği gibi; Sırt'ın (2012) bahsettiği gibi zamanın eğlence kaynağı internetten de kaynaklanabilmektedir. Dersin, seçmeli dersler kapsamına girmesi, bir ders saatine indirilmesi ve notunun karnede yer almaması öğrencilerin derse karşı tutumunu olumsuz yönde etkilemiştir (Seferoğlu, 2007).

Alan yazında seçmeli derslere ilişkin olarak sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır. Alan yazın taramasında yükseköğretim düzeyinde Tezcan ve Gümüş (2008) ve Demir ve Ok (1996), Ortaokul (5 ve 6. sınıflar) düzeyinde Akay, Çırakoğlu ve Yakar (2016) ve Çakır ve Çelik (2013), yine 5. sınıflar düzeyinde Özdil, Kınay'ın (2015) seçmeli dersleri araştırma problemi olarak seçtikleri görülmektedir. Özdil ve Kınay'ın (2015) araştırma bulgularına göre kız öğrenciler daha çok "Yabancı Dil" ve "Görsel Sanatlar" derslerini, erkek öğrenciler ise "Spor ve Fiziki Etkinlikler" ile "Zekâ Oyunları" derslerini; devlet okulu öğrencilerinin daha çok "Kur'an-ı Kerim" ve "Hz. Muhammed'in Hayatı" derslerini, özel okul öğrencilerinin ise "Spor ve Fiziki Etkinlikler" ile "Yabancı Dil" derslerini ilk sıralarda tercih etmişlerdir. Akay, Çırakoğlu ve Yakar (2016) ise araştırmaları sonucunda seçmeli derslerin seçiminde ağırlıklı olarak dış etkenlerin veya sağlanacak katkının göz önünde bulundurulduğu belirlenmiştir. Tezcan ve Gümüş'ün (2008) araştırmasında da seçmeli derslerin seçiminde kimya bölümünde öğrencilerin öğretim üyeleri hakkındaki görüşleri, fizik bölümünde daha önce alınan ve başarılı olunan derslere yakın olması, biyoloji bölümünde ise dersin işleniş yönteminin etkili olduğu belirlenmiştir.

Seçmeli derslerin neler olması gerektiği ve okutulmasıyla neyin amaçlandığı yukarıda özetlenmiştir. Ancak seçmeli derslere ilişkin bu ihtiyaç saptamaları eğitim araştırmaları açısından yetersiz bir boyut olarak nitelendirilebilir. Seçmeli derslerin belirlenmesi kadar bu derslerin nasıl yürütüldüğü, kimler tarafından yürütüldüğü ve seçmeli derslerin yürütülmesinde başvuru yollarının neler olduğu açıklığa kavuşturulması gereken durumlardır. Bu amaçla bahsedilen bu bilgi eksikliklerini gidermek amacıyla seçmeli dersleri yürüten ve bu dersler konusunda karar verici konumunda olan okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- Seçmeli derslerde ek ders ücreti karşılaştırıldığında görevlendirilen öğretmenlerin oranları nasıldır?

Tuncer, M. & Özüt, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

- Öğretmenlerin ve okul müdürlerinin seçmeli derslere girme oranları nasıldır?
- Okul müdürlerine göre okullarında seçmeli derslerin belirlenmesinde dikkate alınan faktörler nelerdir?
- Öğretmenlere göre okullarında seçmeli derslerin belirlenmesinde dikkate alınan faktörler nelerdir?
- İlköğretim okullarında seçmeli derslerin seçilme oranları nasıldır?
- Öğretmenlerin girmekte oldukları seçmeli derslerin branşlarına uygunluğu konusundaki görüşleri nelerdir?
- Öğretmenlerin seçmeli derslerle ilgili olarak yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Öğretmenlerin okutmakta oldukları seçmeli derslerle ilgili hizmet içi eğitime katılma durumları nasıldır?
- Öğretmenlerin seçmeli derslerle ilgili hizmet içi eğitim ihtiyaçları nasıldır?
- Okul müdürlerinin seçmeli derslerle ilgili olarak okullarında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmen ve okul müdürlerinin okullarında farklı seçmeli derslerin açılmamasının sebeplerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Seçmeli derslerin hangi sınıflardan itibaren verilmesi gerektiğinde dair öğretmen ve okul müdürü görüşleri nelerdir?
- Seçmeli ders anket maddelerine yönelik öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma tarama modeline göre yürütülmüştür. Tarama modellerinde deneysel modellerdeki yapılandırılmış faaliyetler yerine var olduğuna inanılan durumun olduğu biçimiyle betimlenmesine çalışılmaktadır (Karasar, 2009:77).

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi istatistiksel hesaplamalardan yararlanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2011-2012 eğitim öğretim yılında Elazığ ve Bingöl illerindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve okul yöneticileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda Rastgele örneklem metoduyla Elazığ ve Bingöl il merkezinden 5'er okul ve Bingöl Genç ve Solhan ilçeleri ile Elazığ Maden ve Karakoçan ilçelerinden 3'er okul seçilmiştir. Seçilen okullar Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Araştırmanın Yürütüldüğü Okullar

Elazığ (Merkez) İ.Ö. Okulları	Bingöl (Merkez) İ.Ö. Okulları
1.Mehmetçik İ.Ö.O.	1.Ankara B.Şehir Bld. İ.Ö.O.
2.Dumlupınar İ.Ö.O.	2.Düzağaç İ.Ö.O.
3.Namık Kemal İ.Ö.O.	3.Gazi İ.Ö.O.
4.Lütfullah Bilgin İ.Ö.O.	4.İMKB M. Kemal Paşa İ.Ö.O.
5.Bahçelievler İ.Ö.O.	5.MEV Öğrt. S. AKYAZ İ.Ö.O.
Elazığ Maden İlçesi İ.Ö. Okulları	Bingöl Solhan İlçesi İ.Ö. Okulları
1.Atatürk İ.Ö.O.	1.Öğretmen veli TUĞA İ.Ö.O.
2.Fatih Mehmet İ.Ö.O.	2.Kaymakam Ersin ATEŞ İ.Ö.O.
3.Maden Asım Sürücü YİBO	3.Solhan YİBO
Elazığ Karakoçan İlçesi İ.Ö. Okulları	Bingöl Genç İlçesi İ.Ö. Okulları
1.Cengiz Topel İ.Ö.O.	1.Nuri Özaltın İ.Ö.O.
2.Nuri Özaltın İ.Ö.O.	2.Milli Eğitim Vakfı İ.Ö.O.
3.Karakoçan YİBO	3.Genç YİBO

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu öğretmenleri (230 kişi) ve müdürlerine (15 kişi) ait kişisel bilgilerin dağılımı incelendiğinde; öğretmenlerin %51,7'sinin erkek, %48,3'nün kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %34,3'ü il merkezinde, %63,5'i ilçe merkezinde, %2,2'si ise belde ve köylerde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin görev yaptıkları okulların öğretim şekli ise %24,3 oranında

Tuncer, M. & Özü, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

tekli eğitim, %63,5 oranında ikili eğitim olduğu, okul yöneticilerinin görev yaptıkları okullarda ise, ikili öğretim yapan okul oranı %60'tır. Kıdeme göre öğretmenlerin dağılımı; 0-5 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin oranı %60, 6-10 yıl arası %19,6, 11-15 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin oranı %10,4'tür. Okul müdürlerinin kıdem durumları incelendiğinde en yüksek oranın 1-5 yıl arasında kıdeme sahip okul yöneticilerinin olduğu (%33,3), ikinci sırada ise %26,7'lik bir oranla 21 yıl ve üzeri arasında kıdeme sahip okul müdürleri yer almaktadır. Bu oran MEB Eğitim Kurumları Eğitim Yöneticilerinin Atanma Ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'ndeki değişikliklerden kaynaklanmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Demirbaş (2008) tarafından geliştirilen “*Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Belirlenmesi*” anketi kullanılmıştır. Anket, okul yöneticileri ve öğretmenler olmak üzere iki hedef kitleye yönelik olarak düzenlenmiştir. Öğretmen ve okul müdürü anketlerinin birbirine paralel olması göz önünde bulundurulmuştur. Öğretmen anketi 19 soruluk ilk kısımdan ve 29 ifadeli ikinci kısımdan oluşmaktadır. Yönetici anketi ise 18 soruluk ilk kısımdan ve yine 29 ifadeli ikinci kısımdan oluşmaktadır. Ayrıca anketin Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı, ,925 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki öncelikle ilköğretim okullarında ek ders ücreti karşılığında seçmeli dersler için görevlendirilen öğretmenlerin oranı belirlenmek istenmiş ve bu amaçla yöneltilen soruya verilen yanıtlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim Okullarında Seçmeli Derslerde Ek Ders Ücreti Karşılaştırıldığında Görevlendirilen Öğretmenlerin Oranları

Ek Ders Ücretiyle Öğretmen Çalıştırma	f	%
Çalıştıran	2	13,3
Çalıştırmayan	13	86,7
Toplam	15	100

Tablo 1’e göre; ilköğretim okullarında seçmeli derslerde ek ders ücreti karşılığında çalıştırdıkları usta öğretici oranları incelendiğinde; bu okullardaki seçmeli dersler için okul dışından %13,3’ oranında seçmeli dersler için öğretmen görevlendirildiği buna karşın %86,7’ sinde okulların seçmeli derse girecek öğretmeni kadrolu öğretmenlerinden seçtiği görülmektedir.

Örneklem kapsamında bulunan öğretmenlerin ve okul müdürlerinin seçmeli derslere girme oranları ise Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin ve Okul Müdürlerinin Seçmeli Derslere Girme Oranları

Seçmeli Derslere Girme Durumu	Öğretmen		Okul Müdürü	
	f	%	f	%
Seçmeli derslere giren	30	13,1	1	6,7
Seçmeli derslere girmeyenler	200	86,9	14	93,3
Toplam	230	100,0	15	100,0

Tablo 2’de öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin seçmeli derslere girme oranları incelendiğinde; öğretmenlerin %13,1’i, okul müdürlerinin %6,7’si seçmeli derslere girmektedir. Seçmeli derslere girmeyen öğretmenlerin oranı %86,9 iken yöneticilerde bu oran %93,3’tür.

Araştırma kapsamında ayrıca seçmeli derslerin belirlenmesinde hangi kriterlerin göz önünde bulundurulduğunu belirlemeye yönelik bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar tablo 3’deki gibi özetlenmiştir.

Tuncer, M. & Özüt, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

Tablo 3. Okul Müdürlerine Göre Okullarında Seçmeli Derslerin Belirlenmesinde Dikkate Alınan Faktörlere İlişkin Önem Sırası ve Puanlar

ÖNEM SIRASI*	1 (3 p.)		2 (2 p.)		3(1 p.)		Toplam		
	f	A.P.	f	A.P.	f	A.P.	f	A.P.	Sıra
Öğrencilerin istekleri	6	18	0	0	5	5	11	23	1
Velilerin istekleri	1	3	3	6	0	0	4	9	5
Öğretmenlerin İstekleri	3	9	2	4	2	2	7	15	4
Öğretmen branşı	2	6	7	14	1	1	10	21	2
Okulun imkânları	3	9	2	4	4	4	9	17	3
Çevrenin imkânları	0	0	1	2	1	1	2	3	6
Okuldaki öğrenci sayısı	0	0	1	2	1	1	2	3	6

*Her bir madde katılımcılar tarafından birden fazla seçilmiş olduğundan; frekans üstündeki puanla çarpılıp ağırlıklı puan bulunmuş ve bu şekilde önem derecesi belirtilmiştir (f: Frekans; AP: Ağırlıklı puan).

Müdürlerinin, okullarında seçmeli derslerin belirlenmesinde dikkate alınan faktörlere ilişkin görüşleri incelendiğinde; seçmeli derslerin belirlenmesinde birinci sırada öğrencilerin isteklerinin geldiği görülmektedir. Bu durumu öğretmen branşı, okul imkânları, öğretmen istekleri, veli isteği gibi seçenekler izlemektedir. Aynı soru öğretmenlere yöneltildiğinde ise tablo 4’deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 4. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Okullarında Seçmeli Derslerin Belirlenmesinde Dikkate Alınan Faktörlere İlişkin Önem Sırası ve Ağırlıklı Puanlar

ÖNEM SIRASI*	1 (3 p.)		2(2 p.)		3(1 p.)		Toplam		
	f	A.P.	f	A.P.	f	A.P.	f	A.P.	Sıra
Öğrencilerin istekleri	82	246	10	20	20	2	286	3	
Velilerin istekleri	9	27	23	69	3	3	99	6	
Öğretmenlerin İstekleri	18	54	33	66	52	5	172	4	
Öğretmen branşı	56	168	74	148	24	2	340	2	
Okulun imkânları	62	186	68	136	59	5	381	1	
Çevrenin imkânları	2	6	22	44	69	6	119	5	
Okuldaki öğrenci sayısı	1	3	0	0	3	3	6	7	

*Her bir madde katılımcılar tarafından birden fazla seçilmiş olduğundan; frekans üstündeki puanla çarpılıp ağırlıklı puan bulunmuş ve bu şekilde önem derecesi belirtilmiştir (f: Frekans; AP: Ağırlıklı puan).

Tabloya göre öğretmenler okullarında seçmeli derslerin belirlenmesinde dikkate alınan faktörlere ilişkin olarak; seçmeli derslerin belirlenmesinde birinci sırada “okulun imkânları” seçeneğini belirtmişlerdir. Bu durumu öğretmen branşı, öğrenci istekleri, öğretmen isteği ve çevre imkânları gibi seçenekler izlemiştir.

Seçmeli dersler kapsamında pekçok ders okutulmaktadır. Dolayısıyla okutulan seçmeli derslerin neler olduğunu belirlemek amacıyla örnekleme yöneltilen soruya verilen yanıtlar tablo 5’de verilmiştir.

Tuncer, M. & Özüt, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

Tablo 5. İlköğretim Okullarında Seçmeli Derslerin Seçilme Oranlarıyla İlgili Bulgular

Seçmeli Dersler	Ders saati	
	f	%
Seçmeli İngilizce	3	10
Sanat Etkinlikleri (Drama, Tiyatro, Halk Oyunları vb.)	1	3,3
Spor Etkinlikleri (Futbol, Basketbol, Voleybol vb.)	1	3,3
Bilişim Teknolojileri	13	43,3
Düşünme Eğitimi	4	13,3
Tarım ve Hayvancılık	1	3,3
Medya Okuryazarlığı	5	16,6
Drama	2	6,6
Toplam	30	100

Örneklem kapsamındaki ilköğretim okullarında okutulan seçmeli derslerin seçilme oranlarıyla ilgili dağılım incelendiğinde; ilköğretim okullarında seçilme oranı en yüksek dersin %43,3’le Bilişim Teknolojisi dersinin olduğu görülmektedir. Bu dersi sırasıyla medya okuryazarlığı, seçmeli İngilizce ve drama gibi dersler izlemektedir.

Araştırmanın amaçlarından biri öğretmenlerin girdikleri seçmeli derslere yönelik algılarıdır. Bu kapsamda yöneltilen sorulardan biri girdikleri seçmeli derslere ilişkin branşlarının uyumu konusunda ne düşündükleridir. Bu soruya verilen yanıtlar tablo 6’daki gibidir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Girmekte Oldukları Seçmeli Derslerin Branşlarına Uygunluğu Konusundaki Görüşleri

Yanıtlar	Öğretmen	
	f	%
Evet, branşıma uygun	17	7,4
Hayır, branşıma uygun değil	6	2,6
Kısmen branşıma uygun buluyorum	7	3,0
Derse girmiyorum	200	87,0
Toplam	230	100,0

Tablodan anlaşıldığı üzere öğretmenlerin % 7,4 ü girmekte olduğu seçmeli dersin kendi branşına uygun olduğunu düşünürken %2,6 ‘sı girdiği dersin branşına uygun olmadığını belirtmiştir. Büyük kısmı ise seçmeli derslere girmemektedir.

Öğretmenlerin seçmeli derslere yönelik olarak herhangi bir olumsuzluk yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin görüşleri ise tablo 7’de belirtilmiştir. Öğretmenlerin %14,3’ ü seçmeli derslerde olumsuzluk yaşadıklarını belirtirken; %57,8’ i herhangi bir sorun yaşamadığını ve % 27,8’ i ise, kısmen sorun yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Seçmeli Derslerle İlgili Olarak Herhangi Bir Olumsuzluk Yaşayıp Yaşamadıklarıyla İlgili Görüşleri

Yanıtlar	Öğretmen	
	f	%
Evet, olumsuzluk yaşıyorum	33	14,3
Kısmen olumsuzluk yaşıyorum	64	27,8
Hayır, olumsuzluk yaşamıyorum	133	57,8
Toplam	230	100

Bu noktada açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer husus öğretmenlerin seçmeli derslerle ilgili ne gibi sorunlar yaşadıklarıdır. Yaşanan sorunlar sadece seçmeli ders deneyimi yaşamış öğretmen görüşleri açısından ele alınmış, seçmeli ders deneyimi olmayan öğretmenlerin görüşleri dikkate alınmamıştır. Bu duruma yönelik öğretmen görüşleri tablo 8’de özetlenmiştir.

Tuncer, M. & Özü, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

Tablo 8. Öğretmen Görüşlerine Göre Seçmeli Derslerde Yaşanan Olumsuzluklar

Sebepler	Öğretmen	
	f	%
Okuttuğum dersin branşıma uygun olmaması	11	14,1
Dersin uygulamaya yönelik olması	6	7,6
Dersin prog. kaynaklanan sorunlar olması	7	8,9
Derse zorunlu olarak girmem	2	2,5
Ders öncesi hazırlıkların uzun sürmesi	5	6,4
Okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği	32	41
Okuttuğum dersin becerilerime uygun olmaması	6	7,6
Dersin notla değerlendirilmemesi	8	10,2
Diğer.....	1	1,2
Toplam	78	100

Öğretmen görüşlerine göre, seçmeli derslerde yaşanan olumsuzluklar açısından ilk sırada (%41), okuldaki araç gereç mekân eksikliği yer alırken, ikinci olarak “okuttuğum dersin branşa uygun olmaması” gösterilmiştir(%14.1). Bir önemli sorun ise dersin bir notla değerlendirilmemesi gösterilmiştir.

Öğretmenlerin okutmakta oldukları seçmeli derslerle ilgili herhangi bir hizmet içi eğitime katılıp katılmadıkları araştırılması gereken bir diğer konudur. Bu duruma yönelik bulgular tablo 9’deki gibidir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Okutmakta Oldukları Seçmeli Derslerle İlgili Hizmet İçi Eğitime Katılma durumları

Katılım durumu	f	%
Katılan	5	2,2
Katılmayan	225	97,8
Toplam	230	100,0

Tablo 9’a göre öğretmenlerin %2,2’sinin (5 öğretmen) hizmet içi eğitime katıldıkları, %97,8’inin (225 öğretmen) seçmeli derslerle ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim kursuna katılmadıkları ifade edilmiştir.

Hizmet içi eğitim seçmeli derslerdeki verim açısından üzerinde durulabilecek seçenekler arasındadır. Diğer taraftan öğretmenlerin girdikleri veya girmeyi düşündükleri seçmeli derslerle ilgili bir hizmet içi eğitim ihtiyacı hissedip hissetmedikleri de önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle öğretmenlere seçmeli derslerle ilgili hizmet içi eğitim ihtiyacı hissedip hissetmedikleri sorulmuş ve elde edilen bulgular tablo 10’da verilmiştir.

Tuncer, M. & Özüt, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

Tablo 10. Öğretmenlerin Seçmeli Derslerle İlgili Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları

Branşlar	Frekans/Yüzde	Evet		Hayır		Toplam
		İhtiyaç duyuyorum	İhtiyaç duymuyorum	İhtiyaç duyuyorum	İhtiyaç duymuyorum	
Sınıf Öğr.	f(%)	44 (%40)	66 (%60)	110 (%100)		
Türkçe	f(%)	7 (%35)	13 (%65)	20 (%100)		
Matematik	f(%)	2 (%16,7)	10 (%83,3)	12 (%100)		
Fen	f(%)	6 (%35,3)	11 (%64,7)	17 (%100)		
Sosyal Bil.	f(%)	7 (%53,8)	6 (%46,2)	13 (%100)		
İngilizce	f(%)	2 (%18,2)	9 (%81,8)	11 (%100)		
Tek. ve Tas.	f(%)	1 (%20)	4 (%80)	5 (%100)		
Müzik	f(%)	4 (%40)	6 (%60)	10 (%100)		
Beden Eğit.	f(%)	3 (%60)	2 (%40)	5 (%100)		
Görsel san.	f(%)	2 (%16,7)	10 (%83,3)	12 (%100)		
Din Kültürü	f(%)	2 (%33,3)	4 (%66,7)	6 (%100)		
Bilgisayar	f(%)	1 (%14,3)	6 (%85,7)	7 (%100)		
Okul Öncesi	f(%)	0(%0)	2 (%100)	2 (%100)		
Genel Toplam	f(%)	81 (%35,2)	149 (%64,8)	230 (%100)		

Tabloya göre öğretmenlerin %35,2'si böyle bir eğitime ihtiyaç duyduklarını, %64,8'i de hizmet içi eğitim kurslarına ihtiyaç duymadıklarını ifade etmişlerdir. Hizmeti içi eğitim almak isteyen öğretmenlerin başında sosyal bilgiler öğretmenleriyle, sınıf öğretmenleri gelmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin %53,8'i ve sınıf öğretmenlerinin %40'ı hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Seçmeli derslerle ilgili hizmet içi eğitime en az ihtiyaç duyan öğretmenler ise bilgisayar öğretmenleridir.

Bu araştırmada öğretmenlerin seçmeli derslere yönelik olarak belirttikleri yukarıdaki görüşlerinin yanı sıra okul müdürlerinin de görüşleri alınmıştır. Okul müdürlerinin seçmeli derslerin yürütülmesinde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri tablo 11'de listelenmiştir.

Tablo 11. Okul Müdürlerinin Seçmeli Derslerle İlgili Olarak Okullarında Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri

İfadeler*	f	%
Okuttukları seçmeli derslerin branşlarına uygun olmaması	62	20,1
Dersin uygulamaya yönelik olması	27	8,7
Dersin programından kaynaklanan sorunlar olması	18	5,8
Öğretmenlerin derse zorunlu olarak girmeleri	22	7,1
Ders öncesi hazırlıkların uzun sürmesi	6	1,9
Okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği	86	27,8
Dersin notla değerlendirilmemesi	29	9,4
Seçmeli derslerde görev almak isteyen öğretmen fazlalığı	5	1,6
Diğer	5	1,6

* Katılımcılar birden fazla seçeneğe cevap vermişlerdir.

Okul müdürlerinin okullarda seçmeli derslerle ilgili olarak yaşanan olumsuzluklar konusundaki görüşleri incelendiğinde; seçmeli derslerle ilgili olarak en önemli sorun "Okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği" ifadesiyle ilgilidir. Okul müdürleri de öğretmenler gibi en önemli sebep olarak bu maddeyi görmekteyizler. Okul müdürleri tarafından ikinci sırada dile getirilen sorun "Öğretmenlerin okuttukları seçmeli derslerin branşlarına uygun olmamasıdır (%20,1). "Dersin notla değerlendirilmemesi" ifadesi okul müdürleri tarafından %9,4 lük bir oranla üçüncü sıradaki bir sorun olarak görülmektedir.

Okul müdürlerine ve öğretmenlere okullarında başkaca seçmeli derslerin açılıp açılmama durumu sorulmuştur. Bu sorunun yöneltilmesindeki amaç seçmeli dersler konusundaki çeşitliliğin önündeki engellerin neler olduğunu belirlemektir. Bu boyutta elde edilen bulgular tablo 12'de belirtilmiştir.

Tuncer, M. & Özüt, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

Tablo 12. Öğretmen ve Okul Müdürlerinin Okullarında Farklı Seçmeli Derslerin Açılmamasının Sebeplerine İlişkin Görüşleri

İfadeler*	Öğretmen		Okul Müdürü	
	f	%	f	%
İlgili branş öğretmenin olmaması	320	27,6	126	40,8
Okulun fiziki şartlarının yetersiz olması	391	33,7	122	39,5
Okulun öğrenci mevcudunun kalabalık olması	82	7,1	17	5,5
Çevre şartları	200	17,2	40	12,9
Sınıfların kalabalık olması	98	8,4	16	5,2
Okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği	396	34,1	115	37,2
Kapasiteli öğretime sahip olamamak	192	16,5	77	24,9
Öğrenci ve velilerden istek gelmemesi	100	8,6	29	9,4
Diğer	19	1,6	4	1,3

*(katılımcılar birden fazla seçeneği işaretlemişlerdir).

Öğretmen ve okul müdürlerinin okullarda farklı seçmeli derslerin açılmamasının sebeplerine ilişkin görüşleri incelendiğinde; öğretmenlere göre ilk sebebin %34,1'lik bir oranla okuldaki araç, gereç ve mekân eksikliği olduğu görülmektedir. İkinci sebebin ise, %33,7'lik bir oranla “okulun fiziki şartlarının yetersiz olması” gelmektedir. Üçüncü sırada ise, ilgili branş öğretmenin olmamasıdır. Okul müdürlerine göre ise okullarında farklı seçmeli ders açılmamasının sebeplerinden en önemlisi ilgili branş öğretmenin olmamasıdır (%40,8). İkinci sebebi ise, öğretmenlerde olduğu gibi “okulun fiziki şartlarının yetersiz olması” gelmektedir (%39,5). Okul müdürlerine göre üçüncü sırada % 37,2 ile “okuldaki araç, gereç, mekân eksikliği” belirtilmiştir (%37,2).

Seçmeli dersler konusunda araştırılması gereken bir diğer boyut bu derslerin hangi sınıflardan itibaren okutulmaya başlanması gerektiğidir. Bu boyuta yönelik öğretmen ve okul müdür görüşleri tablo 13’de belirtilmiştir.

Tablo 13. Seçmeli derslerin hangi sınıflardan itibaren verilmesi gerektiğinde dair Öğretmen ve Okul Müdürü Görüşleri

Sınıf Düzeyi	Öğretmen		Okul Müdürü	
	f	%	f	%
Birinci sınıf	10	4,3	-	-
İkinci sınıf	11	4,8	-	-
Üçüncü sınıf	25	10,9	-	-
Dördüncü sınıf	46	20,0	4	26,7
Beşinci sınıf	15	6,5	1	6,7
Altıncı sınıf	18	7,8	2	13,3
Yedinci sınıf	1	0,4	-	-
Sekizinci sınıf	-	-	-	-
Tüm Sınıflar	104	45,2	8	53,3
Toplam	230	100	15	100

Tabloya göre seçmeli derslerin verilmeye başlanması için en uygun sınıf düzeyi; öğretmenler ve okul müdürlerine göre tüm sınıflarda verilmesidir. Öğretmenler %45,2’si, okul müdürleri ise %53,3’ü seçmeli derslerin tüm sınıflarda verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. İkinci sırada seçilen sınıf dördüncü sınıf düzeyidir.

Araştırma kapsamında son olarak öğretmen ve okul yöneticilerinin seçmeli derslere yönelik görüşlerinin anket yoluyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak uygulanan ankete ilişkin öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri tablo 14’te ki gibi hesaplanmıştır.

Tuncer, M. & Özüt, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

Tablo 14. Anket maddelerine yönelik öğretmen görüşlerinin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Anket Maddeleri	\bar{X}	SS
1 Seçmeli dersler öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarmaktadır.	2,37	,91
2 Seçmeli dersler öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	2,41	,99
3 Seçmeli dersler için ayrılan ders saatleri yeterlidir.	2,90	1,01
4 Seçmeli ders sayısı artırılmalıdır.	2,45	1,13
5 Öğrenciler seçmeli dersleri zorunlu dersler kadar ciddiye almaktadır.	3,23	1,14
6 Seçmeli dersler verimli yürütülmektedir.	2,99	,99
7 Seçmeli derslerde yeterince uygulama/etkinlik yapılmaktadır.	2,96	1,01
8 Seçmeli derslerde öğrencilerin ön yeterliliğine dikkat edilmektedir	2,91	1,11
9 Öğretmenler dersleri takviye etmek için seçmeli dersler kullanmaktadır	2,73	1,08
10 Seçmeli dersler öğrencilerinin akademik hayatı içinde zemin sağlar	2,66	1,01
11 Öğrenciler seçmeli derslerle ilgili kaynaklara kolaylıkla ulaşabilmektedir	2,96	1,06
12 Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimlerine katkıda bulunmaktadır	2,71	1,04
13 Seçmeli dersler hakkında öğrenciler bilgilendirilmektedir.	2,94	1,08
14 Seçmeli dersler hakkında veliler bilgilendirilmektedir.	3,27	1,15
15 Seçmeli dersleri öğrenciler önemsemektedir.	2,93	1,07
16 Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını desteklemektedir.	2,71	,97
17 Seçmeli dersler öğrencilerin zihinsel gelişimlerini sağlamaktadır.	2,57	,95
18 Seçmeli dersler öğrencilerin duyuşsal gelişimine katkıda bulunmaktadır.	2,58	,91
19 Seçmeli dersler öğrenciler arasındaki iş birliğini artırmaktadır.	2,50	,99
20 Seçmeli dersler öğrencilerin öz disiplin anlayışı geliştirmelerine katkı sağlamaktadır	2,57	,97
21 Seçmeli dersler öğrencilerin öz güvenlerini artırmaktadır.	2,57	,98
22 Veliler seçmeli ders hakkında bilinçlidir	3,38	1,11
23 Birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenleri hangi seçmeli dersi okutacaklarına kendileri karar verebilmelidir	2,31	1,14
24 Seçmeli dersler okul yöneticileri tarafından ciddiye alınmaktadır.	2,73	,99
25 Seçmeli derslerle ilgili olarak etkinlikler/yarışmalar düzenlenmektedir.	3,23	1,10
26 Seçmeli dersler öğrencilerin ilgili bir alanda uzmanlaşma sağlamaktadır.	2,76	1,05
27 Seçmeli derslerde daha çok teorik bilgi verilmektedir.	2,81	1,02
28 Seçmeli derslerin program içerikleri günceldir.	2,85	,94
29 Öğrenciler istemedikleri seçmeli dersleri almak zorunda kalmaktadır.	2,39	1,07

Seçmeli derslerin öğretmen görüşlerine göre standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde Tablo 15’ te açıklandığı gibi bir dağılım gözlenmiştir.

Tablo 15. Öğretmenlerin anket maddelerine verdikleri cevapların düzeyi

Seçenekler	Sınırlar	Maddeler
Hiç katılmıyorum	1,00-1,79	-
Az katılıyorum	1,80-2,59	1,2,4,17,18,19,20,21,23,29
Orta düzeyde katılıyorum	2,60-3,39	3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,22,24,25,26,27,28
Oldukça katılıyorum	3,40-4,19	-
Tamamen katılıyorum	4,20-5,00	-

Öğretmenler 1,2,4,17,18,19,20,21,23,29. maddelerinin “az katılıyorum” düzeyinde; 3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,22,24,25,26,27,28. maddelerinin ise “orta düzeyde katılıyorum” şeklinde cevaplamışlardır. Yine tablodan anlaşıldığı gibi en yüksek ortalama değere “*veliler seçmeli ders hakkında bilinçlidir*” anket maddesinde gerçekleşmiştir ($\bar{X}=3,38$). Bu maddeye katılma düzeyinin yüksek çıkması velilerin ders seçiminin öğretmenler tarafından beğenildiğini ve velilerin de öğrencilerine gerçekten fayda sağlayacak dersi seçtiklerinin göstergesi olabilir. Tabloda en düşük ortalamaya sahip olan madde ise “*Birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenleri hangi seçmeli dersi okutacaklarına kendileri karar verebilmelidir*” maddesi olmuştur ($\bar{X}=2,31$). “*Öğrenciler seçmeli dersleri zorunlu dersler kadar ciddiye almaktadır*” anket maddesine öğretmenler $\bar{X}=3,23$ lük bir ortalama ile orta düzeyde katılmışlardır. Bu seçmeli derslerin öneminin, öğrenciler tarafından anlaşılmış olması sebep olabilir. Ayrıca ortalamalara

Tuncer, M. & Özü, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

genel olarak bakıldığında öğretmenler hiçbir maddeye uç değerlerde bulunan yani “tamamen katılıyorum” veya “hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmemiştir.

Aynı anket okul müdürlerine uygulanmak suretiyle müdürlerin de seçmeli dersler konusundaki görüşleri belirlenmiş, belirlenen görüşlerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 16’ da verilmiştir.

Tablo 16. Okul müdürlerinin anket maddelerine yönelik aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Anket Maddeleri	\bar{X}	SS
1 Seçmeli dersler öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarmaktadır	2,23	,88
2 Seçmeli dersler öğrencilerin ilgisini çekmektedir	2,33	,90
3 Seçmeli dersler için ayrılan ders saatleri yeterlidir	3,27	1,10
4 Seçmeli ders sayısı artırılmalıdır	2,80	1,21
5 Öğrenciler seçmeli dersleri zorunlu dersler kadar ciddiye almaktadır	3,40	,99
6 Seçmeli dersler verimli yürütülmektedir.	3,20	,94
7 Seçmeli derslerde yeterince uygulama/etkinlik yapılmaktadır	3,27	,70
8 Seçmeli derslerde öğrencilerin ön yeterliliğine dikkat edilmektedir	3,07	,80
9 Öğretmenler dersleri takviye etmek için seçmeli dersler kullanmaktadır	2,93	1,10
10 Seçmeli dersler öğrencilerinin akademik hayatı içinde zemin sağlar	2,20	,68
11 Öğrenciler seçmeli derslerle ilgili kaynaklara kolaylıkla ulaşabilmektedir	2,87	,83
12 Seçmeli dersler öğrencilerin meslek seçimlerine katkıda bulunmaktadır	2,60	,91
13 Seçmeli dersler hakkında öğrenciler bilgilendirilmektedir	2,73	,80
14 Seçmeli dersler hakkında veliler bilgilendirilmektedir	3,73	,80
15 Seçmeli dersleri öğrenciler önemsemektedir	3,13	1,06
16 Seçmeli dersler öğrencilerin bireysel farklılıklarını desteklemektedir	2,67	,62
17 Seçmeli dersler öğrencilerin zihinsel gelişimlerini sağlamaktadır	2,33	,82
18 Seçmeli dersler öğrencilerin duyuşsal gelişimine katkıda bulunmaktadır	2,67	1,05
19 Seçmeli dersler öğrenciler arasındaki iş birliğini artırmaktadır.	2,47	,92
20 Seçmeli dersler öğrencilerin öz disiplin anlayışına katkı sağlamaktadır	2,60	,74
21 Seçmeli dersler öğrencilerin öz güvenlerini artırmaktadır.	2,47	,74
22 Veliler seçmeli ders hakkında bilinçlidir	3,80	1,15
23 Birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenleri hangi seçmeli dersi okutacaklarına kendileri karar verebilmelidir	1,53	,83
24 Seçmeli dersler okul yöneticileri tarafından ciddiye alınmaktadır.	2,60	,83
25 Seçmeli dersle ilgili olarak etkinlikler/yarışmalar düzenlenmektedir.	3,40	,91
26 Seçmeli d. öğrencilerin ilgilendikleri alanda uzmanlaşma sağlamaktadır.	2,87	1,13
27 Seçmeli derslerde daha çok teorik bilgi verilmektedir.	2,66	1,05
28 Seçmeli derslerin program içerikleri günceldir.	2,73	1,10
29 Öğrenciler istemedikleri seçmeli dersleri almak zorunda kalmaktadır.	2,46	1,13

Seçmeli derslerin yönetici görüşlerine göre değerlendirilmesinin standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri Tablosu incelendiğinde Tablo 17’ deki gibi bir dağılım gözlenmiştir.

Tuncer, M. & Özü, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

Tablo 17. Yöneticilerin anket maddelerine verdikleri cevapların düzeyi

Seçenekler	Sınırlar	Maddeler
Hiç katılmıyorum	1,00-1,79	23
Az katılıyorum	1,80-2,59	1,2,10,17,19,21,29
Orta düzeyde katılıyorum	2,60-3,39	3,4,6,7,8,9,11,12,13,15,16,18,20,24,26,27,28,
Oldukça katılıyorum	3,40-4,19	5,14,22,25,
Tamamen katılıyorum	4,20-5,00	-

Müdürler anket maddelerinin büyük çoğunluğuna orta düzeyde katılmışlardır. Tabloda dikkat çeken husus sadece “Birinci kademede görev yapan sınıf öğretmenleri hangi seçmeli dersi okutacaklarına kendileri karar verebilmelidir” ($\bar{X} = 1,56$) anket maddesinin “*hiç katılmıyorum*” şeklinde benimsenmesi olmuştur. Bu duruma okul müdürlerinin, ortak karar alınmasının daha yararlı olabileceği düşüncesi etkili olmuş olabilir. Ayrıca Tablodan anlaşılacağı üzere tamamen katılıyorum şeklinde seçilen anket maddesi hiç olmamıştır. Bu durum görüşlerin genelde orta düzeyde seçilmek istenmesinin bir sonucu olabilmektedir. Çünkü seçmeli dersler bir zorunlu ders gibi etkili olamamaktadır. Ortalamalara dikkat edildiğinde en yüksek ortalamanın 3,80’lik bir ortalama ile “*veliler seçmeli ders hakkında bilinçlidir*” anket maddesi olduğu göze çarpmaktadır. Velilerin; öğrencileri için faydalı olduklarını düşündükleri dersi seçebildiklerinin de bir göstergesidir denilebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma ile bulgu benzerliği anlamında en dikkat çekici araştırma EARGED’ in (2008) yaptığı çalışma olmuştur. Araştırmada öğretmenlerin önemli bir bölümünün branşı dışında seçmeli derslere girdiği, bazı öğretmenlerin ise hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Seferoğlu ve Akbıyık (2005) seçmeli bilişim dersi için yaptıkları çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin nadiren bilgisayar kullandıkları bulgusuna ulaşmış ve öğretmenlerin daha çok kurslara katılarak bilgisayar öğrendiği belirlenmiştir. Bu öğretmenlerin branşları dışında bilgisayar dersine girdikleri düşünüldüğünde seçmeli derslerin yürütülmesi konusunda verimlilik anlamında çok şey beklenemeyeceği ortadadır. Diğer taraftan Aypay ve Özbaşı’nın (2008) yaptığı çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bilişim dersinde yeterli olmadıkları bulgusu seçmeli bilişim dersi anlamında beklenen hedeflere ulaşma anlamında sorunlar yaşanacağını söyleyebiliriz.

Öğretmen ve yöneticilere göre okuldaki araç gereç ve mekan eksikliği seçmeli derslerin yürütülebilmesinin önündeki en büyük engel olarak gösterilmiştir. Bu olumsuzluk Taş’ın (2004) ve Demirbaş’ın (2008) araştırmasında da tespit edilen bir sorundur. Öğretmenlerin okullarda seçmeli derslerin belirlenmesinde dikkate alınan faktörlere ilişkin görüşleri incelendiğinde; seçmeli derslerin belirlenmesinde birinci sırada “okulun imkânları” görüşü ağır basmaktadır. Aslında yine aynı olumsuzluktan dolayı bir şekilde bahsedilmiş olup bu sorun, seçmeli ders seçimini de etkilemiştir. Öte yandan gerek öğretmenler gerekse okul müdürleri tarafından derse girecek öğretmen seçiminde neye dikkat edilmelidir? Sorusuna “girecek dersin öğretmen branşına uygunluğuna dikkat edilmelidir” şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu girmekte olduğu seçmeli dersin kendi branşına uygun olduğunu düşünürken öğretmenlerin çok az bir kısmı seçmeli derslerde olumsuzluk yaşadığını belirtmiştir. Seçmeli derslerle ilişkili olan; okullarda spor salonu, bilgisayar laboratuvarı, resim odası ve müzik odası bulunma oranları incelendiğinde; okullarda bu dört mekân içinde en yüksek oranın bilgisayar laboratuvarı olduğu görülmüştür. Bu durum bilişim teknolojileri dersinin daha önceden zorunlu ders kapsamında olması; bilgisayar laboratuvarının mekan açısından daha avantajlı olmasını sağlamıştır.

Öğretmenlerin okullarda seçmeli derslerin belirlenmesinde dikkate alınan faktörlere ilişkin görüşleri incelendiğinde; seçmeli derslerin belirlenmesinde birinci sırada “Okulun imkânları” görüşü ağır basmaktadır. Öğretmenlerin okul müdürleriyle aynı kanaatte olmadıkları, araştırmanın örneklemindeki ilköğretim okullarında seçilme oranı en yüksek dersin Bilişim Teknolojisi dersinin olduğu ve örneklem kapsamındaki öğretmenler ve okul müdürlerinin hangi seçmeli derslere girdiklerinin dağılımı incelendiğinde ise öğretmenlerin büyük çoğunluğunun Bilişim Teknolojileri dersine girdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin seçmeli derslerle ilgili olarak herhangi bir olumsuzluk yaşayıp yaşamadıkları konusundaki görüşlerinin dağılımı incelendiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu sorun yaşamadığını belirtmiştir. Yine bu bulgularda Demirbaş’ın (2008) araştırmasıyla paraleldir.

Tuncer, M. & Özü, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okuttukları seçmeli derslerle ilgili olarak yaşadıkları olumsuzluklara ait görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin okuttukları seçmeli derslerle ilgili olarak en çok yaşadıkları olumsuzluğun okuldaki araç, gereç ve mekân eksikliği olduğu görülmektedir. Bu duruma seçmeli derslerin önemsenmemesi ve okulların yapılırken bu derslere göre bir plan çizilmediğini göstermektedir. Öğretmen ve okul müdürlerinin okullarında koşullar nedeniyle açamadıkları dersler hakkındaki görüşlerinin dağılımı incelendiğinde; öğretmen ve okul müdürlerinin görüşlerinin çok yakın olmasına da birbirlerine paralel olduğu görülmektedir. Yine seçmeli derslerin daha iyi işlenmesi için en çok seçilen seçenek okul imkânlarını geliştirmek faktörü olmuş ve bu durumun çözüme kavuşturulmasını gerektirmektedir.

Hizmet içi eğitim konusunda ise, öğretmenlerin çok az bir kısmı hizmet içi eğitime katılmıştır. Bu duruma bu kursların yetersiz olması ve öğretmen isteksizliği sebep olabilmektedir. Aynı sonuca Demirbaş'ın (2008) yaptığı araştırmada da rastlanmıştır. Hizmet içi eğitim avantajlı görünürken bu her zaman avantaj sağlamayabilir. Örneğin Tanataş'ın (2010) araştırmasında hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin öğretim programına daha çok dikkat ettiğini belirtilmiştir.

Araştırmamızda seçmeli derslerin notla değerlendirilmesinin başarıyı arttıracığından bahsedilmiştir. Bu bulgu Tanataş'ın (2010) araştırmasıyla paraleldir. Ayrıca Seferoğlu (2007) bilişim teknolojileri dersinin eksiklerini sıralarken ders notunun karneye yansıtılmamasını en yaygın sıkıntı olarak değinmiştir. Anlaşıldığı gibi seçmeli derslerin notunun karneye işlenmemesi ders disiplinini ve başarıyı etkilemektedir denilebilir. Öğretmenler ve okul yöneticileri seçmeli derslerin hangi sınıfta başlaamsı gerektiği konusunda hemfikirdirler. Onlara göre seçmeli dersler tüm sınıflarda olmalıdır. Bu durum da EARGED' in (2008) araştırması ile paraleldir. Yine 4. Sınıf düzeyinden itibaren verilmesi de genel olarak kabul gören bir seçenek durumundadır.

- Yapılan araştırma neticesinde aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;
- Seçmeli derslerde derse girecek öğretmen ihtiyacının karşılanması için yeterli sayıda öğretmen alımı gerçekleştirilmelidir.
- Seçmeli ders seçimini engelleyen araç ve mekân eksikliği giderilmelidir.
- Seçmeli derslere girecek öğretmenler; uygun branş veya o alanda bilgi, becerileri olmasına bağlı olarak dikkatle seçilmelidir.
- Yeni yapılacak okullar seçmeli derslerin verimli işlenmesine uygun şekilde planlanmalıdır.
- Seçmeli ders programları gözden geçirilerek daha güncel programlar belirlenmelidir.
- Seçmeli dersler için öğrenci ve veliler bilinçlendirilmeli ve öğrenci isteği ön plana alınmalıdır.
- Bütün kademelerde öğrencilerin ilgisini çekecek ve faydalı olabilecek seçmeli dersler bulundurulmalıdır.
- Seçmeli ders mantığı gerekli şekilde uygulanmalı ve ders seçimi ilgili yönergeye göre yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akay, Y., Çırakoğlu, M. ve Yanar, B.H. (2016). Ortaokul 5. ve 6.sınıf öğrenci ve öğretmenlerinin seçmeli derslere ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(1), 1-22.
- Aslantaş, İ. (2011). Ortaöğretim 9.Sınıf Öğrencilerinin Seçmeli Ders Tercihlerine Rehber Öğretmenlerin Etkisinin İncelenmesi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aypay, A. ve Özbaşı, D. (2008). Öğretmenlerin Bilgisayara Karşı Tutumlarının İncelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Yaz 2008, Sayı 55, ss: 339-362
- Çakır, İ. ve Çelik, A. (2013). Teachers' attitudes towards elective english course. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 4(4), 208-215.
- Çelen, F. K., Çelik, A.; Seferoğlu, S. S. (2011). Türk Eğitim Sistemi ve Pisa Sonuçları. *Akademik Bilişim*, 2-4 Şubat 2011 / İnönü Üniversitesi, Malatya
- Demir, A. ve Ok, A. (1996). Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğretim üye ve öğrencilerinin seçmeli dersler hakkındaki görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 121-125.

- Tuncer, M. & Özü, A. (2017). İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 51-65.
- Demirbaş, A. (2008). Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Değerlendirilmesi Araştırması. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
http://yegitek.meb.gov.tr/tamamlanan/secmeli_dersler_arastirmasi.pdf (20 Mart 2012 tarihinde erişilmiştir).
- Elma, C., Kesten, A., Dicle, A. N., Mercan, E., Çınkır, Ş., Palavan, Ö. (2009). İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Medya ve Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Tutumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 93-113
- Eyidoğan, B. (2009). Bilişim Teknolojileri Dersinin İlköğretimde Seçmeli Ders Olmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı.
- Genç, S. Z. ve Kalafat, T. (2007). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl 2, Sayı 22, 10-22.
- Kalan, Ö. G. (2011). Medya Okuryazarlığı ve Okul Öncesi Çocuk: Ebeveynlerin Medya Okuryazarlığı Bilinci Üzerine Bir Araştırma. *İletişim Fakültesi Dergisi İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korukcu, A. (2011). İlahiyat Fakültesi Programlarındaki Seçmeli Dersler Üzerine Bir İnceleme. *Marifet Dini Araştırmalar Dergisi*, 11(3):163-174
- MEB, (2005). Tebliğler Dergisi 2575 Ağustos.
<http://Tebliğler.MEB.Gov.Tr/Index.Php/Tuem.../69.../195-2575-Agustos-2005> 23 Mart 2013 tarihinde erişilmiştir.
- Özgül, S. Ö. Ve Kınay, E. (2015). 5. Sınıf seçmeli ders tercihlerinin sıralama yargıları kanunıyla ölçeklenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme*, 6(2), 268-278.
- Potter, W. J. (1998). Media Literacy. California: Sage Publications.
- Seferoğlu, S. S. (2007). İlköğretim Bilgisayar Dersi Öğretim Programı: Eleştirel Bir Bakış ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 29, Pp, 99-111
- Seferoğlu, S. S. ve Akbiyık, C. (2005). İlköğretim öğretmenlerinin bilgisayara yönelik öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 19, s. 89-101.
- Sırt, T. (2012). Yeni Neslin Bilgi ve Eğlence Kaynağı İnternet.
<http://www.Sabah.Com.Tr/Teknoloji/Haber/2012/06/03/Yeni-Neslin-Bilgi-ve-Eglence-Kaynagi-Internet> 25 Nisan 2013 tarihinde erişilmiştir.
- Sümbül, M., Gül, E. V. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okullarında Sanat Etkinlikleri Adı Altında Okutulan Derslerin Adana Örneğinde İncelenmesi*. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildirileri 18-20 Haziran Adana. Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Basımevi, 2009. Sayfa: 267-270)
- Tanataş, D. (2010). *İlköğretim Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programının Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Malatya İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Taş, B. S. (2004). *Seçmeli Ders Programlarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi.
- Tezcan, H. ve Gümüş, Y. (2008). Üniversite öğrencilerinin seçmeli ders tercihlerine etki eden faktörlerin belirlenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 1-17.
- Thoman, E. (2003). "Skills And Strategies For Media Education." [Online] Retrieved On 28-February-2006.